

Анотація

Бубнов Д. В. Особливості мовленнєвої поведінки ірландців в ситуації двомовності – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 10.02.04 – германські мови (англійська) (035 Філологія) – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Міністерство освіти і науки України, Одеса, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячено вивченню мовленнєвої поведінки ірландців в ситуації білінгвізму. У роботі вперше здійснено комплексний аналіз просодичних параметрів і диференційних ознак мовлення ірландців, представників чотирьох регіонів острова Ірландія, з'ясовано прояв національної ідентичності ірландців у царині просодії.

Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається тим, що в ньому вперше у вітчизняній лінгвістиці в якості предмета дослідження обрано мовленнєву поведінку представників ірландського варіанта англійської мови, висвітлено регіональну специфічність просодичного мовлення ірландців, виявлено спільні та диференційні ознаки мовлення залежно від гендерних, вікових та регіональних факторів.

Практичне значення роботи полягає у можливості широкого застосування отриманих результатів дослідження в практиці викладання англійської мови у навчальних дисциплінах «Теоретична фонетика англійської мови», «Соціофонетика сучасного мовлення», у спецкурсах, спрямованих на ідентифікацію мовців за диференційними просодичними ознаками.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку літератури (290 найменувань, із них іноземними мовами 103) та додатка. Загальний обсяг роботи становить 184 сторінки.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми й актуальність дослідження, сформульовано його мету та завдання, деталізовано об'єкт, предмет,

фактичний матеріал і застосовані у роботі методи аналізу, висвітлено теоретичне значення, практичну цінність і наукову новизну дисертаційної праці.

У першому розділі «Теоретичні передумови дослідження ірландського варіанта англійської мови» на основі аналізу різних підходів, сформульованих фахівцями з соціофонетики, теорії вимовних стилів, діалектології та соціолінгвістики, а також зважаючи на предмет нашого дослідження, представлено особливості мовної ситуації на острові Ірландія як в діяхронічному аспекті, так і в сучасному стані.

Аналіз соціолінгвістичної ситуації на острові Ірландія дозволив виявити особливості функціонування англійської та ірландської мови у суспільстві протягом усього періоду двомовності в країні, визначені причини і закономірності формування і розвитку ірландського національного варіанта англійської мови.

У роботі досліджуються проблеми формування літературної норми мови, взаємовпливу літературної мови і діалектів, проведено диференціацію варіанта і діалекту щодо різновиду англійської мови, який вживається в Ірландії, а також проаналізовані причини формування і тенденції розвитку ірландського варіанта англійської мови. Автор роботи припускає, що особливості ірландського варіанта англійської мови виникли як внаслідок внутрішніх законів мовного розвитку, так і під зовнішнім впливом ірландської мови.

Отже, ірландський варіант англійської мови становить собою сплав елементів ірландської та англійської мов. Ситуація двомовності привела до взаємовпливу двох мов, що функціонують у суспільстві. Всередині ірландського варіанта англійської мови існують територіальні і соціальні діалекти. Виділяється літературна Hiberno English, що наближається до британського варіанта англійської мови, і сукупність ірландських діалектів англійської мови (Anglo-Irish), які є результатом змішування ірландської і

англійської мов. Отже, поряд з двомовністю в Ірландії існує диглосія – наявність двох різновидів мови, що функціонують у суспільстві.

У другому розділі «**Організація та проведення інструментально фонетичного дослідження**» представлено основні напрямки сучасних фонетичних досліджень, опис методики проведення фонетичного експерименту, побудованого на основі комплексу об'єктивних та суб'єктивних факторів, традиційних для фонетичних досліджень.

Інструментально-фонетичне дослідження проводилось для перевірки обґрунтованих нами теоретичних положень щодо визначення просодичних особливостей мовлення ірландців. Виявлення ступеня впливу інтерферентних просодичних ознак у мовленні мешканців різних регіонів острова Ірландія здійснювалось відповідно до програми і методики дослідження, спрямованих на вирішення його основних завдань, і містило аудиторський і комп'ютерний види аналізу та лінгвістичну інтерпретацію отриманих даних.

Відповідно до мети і завдань дослідження було визначено корпус експериментального матеріалу, який склали 45 уривків з мовлення 16 представників чотирьох регіонів острова Ірландія – Північ (м. Белфаст), Схід (м. Дублін), Захід (м. Галоуей), Південь (м. Корк). Всі експериментальні, а саме монологічні квазіспонтанні тексти визначаються непередбачуваністю, імпровізованим характером спілкування, неофіційністю і невимушеністю. Такі ознаки комунікативного акту є основними екстралінгвальними факторами, які характеризують розмовне мовлення, що дає змогу розглядати досліджувані монологічні тексти як зразки живого, розмовного, невимушеного мовлення.

Метою аудиторського аналізу в пропонованому дослідженні є визначення перцептивних просодичних особливостей англійського мовлення ірландців – представників різних регіонів острова Ірландія.

Для комп'ютерного аналізу було використано апаратно-програмну систему обробки акустичних мовних сигналів, реалізовану на базі персонального комп'ютера за програмами *PRAAT Version 5.3.8*.

Програмне забезпечення уможливило отримання графічних зображень висловлювань різної тривалості та з докладною інформацією про варіант мовленнєвого сигналу, а також застосування синхронної текстової анотації отриманих осцилограм, тональних і амплітудних контурів.

У третьому розділі «Результати комплексного інструментально фонетичного дослідження мовленнєвої поведінки ірландців» описано результати аудиторського й комп'ютерного (акустичного) видів аналізу мовлення ірландців і здійснено лінгвістичну інтерпретацію отриманих даних.

Методом перцептивного та інструментального аналізу було визначено основні одиниці мовленнєвої мелодики (шкали і термінальні тони), виявлено спільні та диференційні риси просодії мовлення, а також частотні, темпоральні та динамічні параметри мовлення, враховуючи гендерну, вікову та територіальну приналежність мовців.

У пропонованому дисертаційному дослідженні представлено результати комплексного аналізу особливостей територіального варіювання просодії в ірландському варіанті англійської мови.

Проведене комплексне інструментально-фонетичне дослідження мовлення представників чотирьох регіонів Ірландії дозволяє зробити висновок про те, що специфічні просодичні форми, які існують в ситуації двомовності, що обумовлені накладанням елементів кельтської, шотландської та англійської просодичних систем, соціально диференційовані.

Ознаками, що сприяють визначенню мовних проявів національної ідентичності ірландців можна вважати нижчезазначені просодичні характеристики:

- середній рівень ЧОТ тональних реалізацій; - висхідний і рівний рух ЧОТ у передтермінальній частині синтагми (шкалі);
- висока частотність висхідного, рівного та спадно-висхідного термінальних тонів;
- подрібнене членування мовлення;
- повільний темп мовлення, переважання пауз середньої тривалості;

- локалізація піків інтенсивності на першому наголошеному складі.

Найчастотнішими просодичними маркерами, які ідентифікують мовлення ірландців, є рівна інтонаційна шкала у кореляції з рівним термінальним тоном, уповільненим темпом, сильно початковим тональним контуром.

Ключові слова: варіативність, просодія, ірландський варіант англійської мови, двомовність, мовленнєва поведінка.

Abstract

Bubnov D. V. Peculiarities of speech behaviour of the Irish in the bilingual situation – a qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for a Degree of Doctor of Philosophy, Speciality 10.02.04 – Germanic languages (English) (035 Philology) – Odesa National I.I. Mechnikov University. Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2021.

The thesis focuses on the speech behaviour of the Irish in the bilingual situation. The research is the first case of a comprehensive analysis of prosodic parameters and differential features of the speech of the Irish, who represent the four regions of the Island of Ireland; it also determines the Irish national identity in terms of prosody.

The scientific novelty of the thesis is provided by the fact that it is the first time in Ukrainian linguistics when the speech behaviour of the regional speech of Irish English becomes a research subject. The work is also a pioneer in outlining regional specifics of prosodic speech of the Irish and exposing common and differential features of the speech depending on gender, age, and regional factors.

The practical significance of the work is determined by the broad applicability of the obtained results in the practice of teaching English within such subjects as "Theoretical phonetics of the English language", "Sociophonetics of the contemporary speech", in special courses on identifying speakers basing on differential prosodic features.

The thesis comprises the Introduction, three Chapters with the conclusion to each, general Conclusions, References (290 sources, 103 of them in a foreign language), and an Appendix. The total volume of the thesis is 184 pages.

The Introduction substantiates the choice of the topic and its relevance, formulates the objective and tasks of the work, elaborates on the object, subject, factual material and analysis methods applied, highlights theoretical meaning, practical significance, and scientific novelty of this research.

Chapter I "Theoretical Background of the Research into the Irish English" presents the distinguishing features of the language situation on the Island of Ireland both in diachronic and contemporary aspects, based on the analysis of the main approaches suggested by the experts in sociophonetics, theory of the linguistic styles, dialectics, and sociolinguistics – all viewed from the perspective of the research subject.

The sociolinguistic situation analysis on the Island of Ireland allows for detecting peculiarities of functioning of the English and Irish languages in the society during the entire period of bilingualism in the country. It determines the reasons and trends of the formation and development of the Irish version of the English language.

This work explores the issues of forming a literary norm of the language, mutual influence of the literary language and dialects, differentiates a variant and a dialect in terms of the English language varieties; it also analyses the reasons for forming and developing trends of Irish English. The author argues that the distinguishing features of Irish English grew from both the inner laws of language development and the influence of the Irish language.

Therefore, Irish English is an alloy of the elements of the Irish and English languages. The bilingual situation resulted in the mutual influence of the two languages that function in society. Irish English has territorial and social dialects. Hiberno English is close to British English, while a complex of Irish dialects of the English language (Anglo-Irish) emerged from the blending of the Irish and English

languages. Therefore, along with bilingualism, Ireland also features diglossia – two variants of one language, both functioning in the society.

Chapter II "Organization and conducting instrumental phonetics research" outlines the main trends of contemporary phonetic research, describes the methods of carrying out a phonetic experiment, built on the complex of objective and subjective factors, well-established in phonetic studies.

The instrumental phonetic research was conducted to verify the theoretical statements on the determination of the prosodic peculiarities of the Irish speech, which we substantiated earlier. To find out the extent of the influence of interference prosodic features in the speech of people living in different regions of the Island of Ireland, we carried out an auditory and computer types of analysis and linguistic interpretation of the data obtained in line with the programme and methodology of our research.

According to the objective and tasks of the investigation, we determined the body of experimental material, comprising 45 fractions of the speech of 16 representatives of the four regions on the Island of Ireland: North (Belfast), East (Dublin), West (Galway), South (Cork). All experimental tests, namely, quasi spontaneous monologues, feature the spontaneous, improvised, effortless, and informal nature of communication. Such characteristics of a communicative act are the chief extralingual factors typical for colloquial speech. It allows for investigating monologue texts as samples of lively, colloquial, effortless speech.

In this thesis, the auditory analysis aims to determine the perceptive prosodic features of the English speech of the Irish people, representing various regions on the Island of Ireland.

The computer analysis employed the hardware-and-software system to process acoustic linguistic signals based on the PC with PRAAT Version 5.3.8. software.

The software enabled us to obtain images of the utterances of different lengths, each having detailed information about the variant of the speech signal; it also made it possible to use the simultaneous text annotation of the obtained oscillograms and tonal and amplitude contours.

Chapter III "The Results of the Comprehensive Instrumental Phonetic Research of the speech behaviour of the Irish" looks at the results of the auditory and computer (acoustic) types of analysis of the Irish speech and interprets the obtained data linguistically.

The perceptive and instrumental analysis exposed key units of the speech melodics (scales and terminal tones), common and differential features of the speech prosody, and its frequent, temporal, and dynamic parameters, given demographic and territorial affiliation of the Irish.

The thesis presents the results of the comprehensive analysis of the peculiarities of the territorial prosody variety in Irish English.

The substantial instrumental phonetic research of the speech of representatives of four regions of the Island of Ireland concludes that the specific prosodic forms in the bilingual situation (determined by the imposed elements of Celtic, Scottish, and English prosodic systems) are socially differentiated.

The following prosodic characteristics shall be deemed as those contributing to determining the national identity of the Irish people:

- medium level of the basic frequency of tonal realizations;
- ascending and even movement of the basic frequency in the preterminal part of a syntagma (scale);
- high frequency of the ascending, level, and fall-rise terminal tones; – chopped speech segmentation;
- slow speech tempo, dominant medium-length pauses;
- localized intensity peaks on the first stressed syllable;

The most common prosodic markers identifying the Irish speech are the level intonation scale correlated with the level terminal tone, slowed tempo, and strong initial tonal contour.

Keywords: variability, prosody, Irish English, bilingualism, speech behaviour.